

Zomer 22

wml  
Limburgs drinkwater

Water &  
brood

Overal tappen

Limburg  
aan de leiding

heerlijk water

Juweel  
Roodborn

## onderandere

## zomer22



4 / 5  
Water & brood

6 / 7 / 8  
Zuinig op water

10 / 11  
Zekerheid voor alles

0000

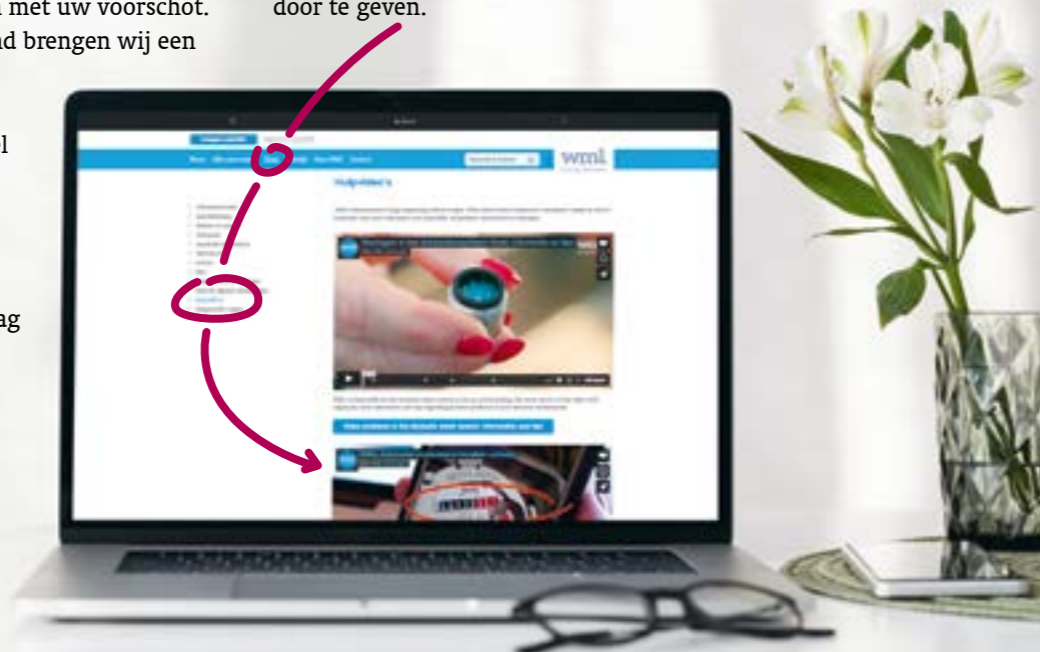
# Geef jaarlijks de meterstand door

Het is heel belangrijk dat u ieder jaar de watermeterstand aan WML doorgeeft. Als WML geen meterstand ontvangt, dan moeten wij uw waterverbruik schatten. Wij kunnen dan niet uw daadwerkelijke verbruik verrekenen met uw voorschot. Bij de derde schatting van de meterstand brengen wij een boete in rekening.

Op onze website (www.wml.nl > hulpvideo's) ziet u hoe u de meterstand digitaal door kunt geven. Tip: vul de meterstand meteen in nadat u van ons het verzoek heeft gekregen om die door te geven.

De meterstand geeft u makkelijk en snel digitaal via uw smartphone, tablet of computer door. De voordelen:

- Geen wachttijden aan de telefoon;
- Geen extra belkosten;
- Mogelijk op ieder moment van de dag en op iedere dag van de week;
- U krijgt een bevestiging via e-mail.



## Limburgs evenementen-water

Nu er weer evenementen worden georganiseerd, maakt WML-net als twee jaar geleden- een veilige, verfrissende en gratis drinkwatervoorziening mogelijk voor een vijftal geselecteerde sport- en cultuurevenementen. WML ondersteunt hen in natura met Limburgs drinkwater. U komt ons in 2022 tegen bij: Venloop (hardlopen en wandelen in Venlo), Limburgs Mooiste (fietsen en hardlopen in Heerlen), Pinkpop, Oud Limburgs Schuttersfeest in Meijel en de Inkom voor nieuwe studenten van Universiteit Maastricht.

## Tevreden klanten: daar doen we het voor

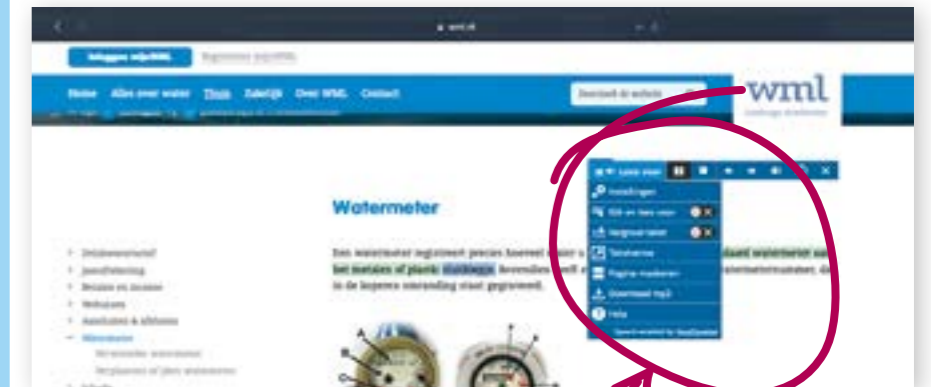
Jaarlijks onderzoekt WML de tevredenheid van u als drinkwaterklant. Ons rapportcijfer over 2021 was met een 7,9 vrij hoog en stabiel. Dat is leuk om te weten, maar het gaat ons nu juist om de zaken die we nog beter kunnen doen. We zien dat dat kan in de (communicatie bij) de aanleg of het vervangen van waterleidingen, bij de betalingsprocedure en bij de klachtafhandeling. Daar doen we het alweer iets beter dan bij het vorige onderzoek, maar er is nog werk aan de winkel. Bent u ontevreden of heeft u een klacht, laat het ons weten. Bijvoorbeeld via het contactformulier op onze website. We nemen ieder signaal serieus. U mag ons uiteraard ook laten weten dat u wél tevreden bent. Ook die signalen waarderen we.

★★★★★ 7,9 (2021)

# Voorleeshulp op website

Via de website www.wml.nl kunt u uw waterzaken gemakkelijk en snel zelf regelen. Toch is het niet voor iedereen even gemakkelijk of handig om een tekst (online) te lezen. Daarom is er op de WML-website ook een voorleeshulp beschikbaar.

Met één druk op de knop leest de voorleeshulp de tekst hardop voor. Het luisteren maakt de informatie op de website toegankelijk. U hoeft als gebruiker niets te downloaden. Naast het voorlezen biedt de voorleeshulp nog meer mogelijkheden, zoals vertalen naar liefst meer dan 50 talen.



De Voorleeshulp op de WML-website



# Wachtwoord vergeten en wijzigen

Steeds meer klanten maken gebruik van een mijnWML-account. Dat is een goede zaak, want met een mijnWML-account kunt u uw waterzaken gemakkelijk, snel en 24/7 digitaal regelen. In de persoonlijke omgeving zijn ook uw waterverbruik en uw betalingen te zien. Ook kunt u er een Waterbespaarcheck doen en krijgt u tips hoe u (nog) slimmer met drinkwater om kunt gaan.

Om uw persoonlijke gegevens goed te beschermen, adviseert WML u een sterk en veilig wachtwoord te kiezen. Maar wat als u het wachtwoord niet meer weet of wilt wijzigen? Ook dit regelt u gemakkelijk via de website. U kiest voor de optie wachtwoord vergeten. Vervolgens ontvangt u een e-mail met een link waarmee u een nieuw wachtwoord kan instellen.

Uw wachtwoord wijzigen gaat als volgt:

- Log in met uw gegevens.
- Ga met de muispijl op uw naam staan.
- Klik op Mijn account.
- Wijzig uw wachtwoord.



heerlijkwater

4 /



# Water & Brood



De gist en bloem zitten al in de enorme kom van de deegkneder. Dan gaat het water erbij: “Nu begint het proces écht,” vertelt Mark Craemers, bakker bij Echte Bakker Joost Sniijders in Stramproy. “Water is essentieel voor het bakproces. 40 tot 45% van het deeg bestaat uit water en daarvan proberen we zoveel mogelijk in het brood te houden. Daarvoor brengen we stoom in de oven. Dat is ook kraanwater, maar dat ontkalken we nog wel een beetje,

zodat de gaatjes in de oven niet verstopt raken. En water is niet alleen een belangrijk ingrediënt van ons brood, we gebruiken het ook om de temperatuur van ons deeg mee te regelen. We meten de temperatuur van de bloem. Als de bloem warm is, voegen we wat kouder water toe en als hij koud is, juist wat warmer. Voor we gaan kneden moet het deeg 16 tot 18°C zijn, zodat het na het kneden 26 tot 27°C is. Dat is precies goed.”

Joost Sniijders zelf legt uit dat de hoeveelheid water die ze toevoegen wisselt. Niet alleen de verschillende oogsten van de bloem zorgen daarvoor, maar ook het klimaat. “Als de lucht droog is bij vrieskou, moeten we wat meer water toevoegen. Bij regen juist wat minder. Geen standaardrecept

5

wml

Voor we gaan kneden moet het deeg 16 tot 18°C zijn, zodat het na het kneden 26 tot 27°C is

dus, maar dat gaat op gevoel.” Daar zien we de ervaring en pure ambachtelijkheid van de échte bakker, die hier al meer dan zestig jaar met brood zijn brood verdient. “Mijn neef Casper Heuvelmans is nu als derde generatie in de zaak gekomen. Wij zijn nog altijd een bloeiend en groeiend bedrijf doordat we blijven innoveren. Zo haalden we een tweede prijs bij de Nationale Desem Awards met ons zelf ontwikkelde brood waarbij we de graankorrels kookten in het bier van een lokaal restaurant. Maar zelfs bij dat rustiek bierbrood is kraanwater een belangrijk ingrediënt.”

Het vak van broodbakker is in de afgelopen decennia flink veranderd. Nog steeds staan de mannen voor dag en dauw op om vers brood te bakken. Maar ook tijdens ons bezoek in de middag staan de kneedmachines te draaien. “Veel brood rijst met zuurdesem tegenwoordig en dat laten we hele nachten staan om heel langzaam te rijzen en smaak te ontwikkelen. Daar komen mensen echt voor. Vaste klanten halen hier vaak voor een hele week brood en vriezen dat deels in,” vertelt Joost Sniijders. “Zelf doe ik langzaam een stapje terug, maar onze bakkerij heeft een mooie toekomst.” Mooi dat je dat kunt bereiken met louter de beste natuurlijke ingrediënten (waaronder Limburgs kraanwater).



gebruik 350 gram tarwebloem (geen patentbloem, maar echt broodmeel), 7 gram gedroogde gist, een flinke theelepel zout, 360 gram warm Limburgs kraanwater en een beetje olijfolie.

## Zelf bakken

**Wilt u zelf een keer brood bakken? Dat is leuk; alleen al voor de geur.**

Meng de ingrediënten (behalve de olie), dek de mengkom af en laat het deeg vier uur rusten. Besmeer het werkblad met wat olijfolie. Leg het deeg hierop, vouw het drie keer en laat het nog minimaal een half uur rusten onder huishoudfolie. Verwarm de oven voor op 220°C en verwarm een gietijzeren, keramische of een emaille pan met een inhoud van 6-8 liter in de oven mee terwijl hij opwarmt. Haal deze uit de oven wanneer het deeg zover is en leg het deeg voorzichtig in de pan met de naad naar boven. Bak het brood een half uur met de deksel op de pan en daarna 20 minuten zonder deksel. Laat afkoelen op een rekje. Lekker met alleen roomboter!



# Zuinig op water

Waarom we juist in de zomer extra bewust met water om moeten gaan

We gebruiken in Limburg ongeveer 119 liter drinkwater per persoon per dag. Daarmee zijn we een heel stuk zuiniger dan in het verleden. In 1969 gebruikten we gemiddeld 190 liter per dag. Alle zuinigere wasmachines, WC-knoppen voor de kleine spoelingen en besparende douchekoppen hebben dus veel effect. Maar... het kan nog zuiniger. Door

de klimaatverandering komen er in warme droge zomers momenten voor, dat we als WML bijna niet meer aan de vraag kunnen voldoen. Natuurlijk bekijkt WML of het haar capaciteit uit moet breiden, maar dat is weinig duurzaam en duur. Het lijkt voor de natuur en de portemonnee veel verstandiger om zuiniger met water om te gaan. Elke dag, maar vooral op die warme zonnige dagen.

## 8x zuiniger met water in de keuken

1. Gebruik voor de vaat de vaatwasser. Dat is zuiniger dan met de hand.
2. Spoel het servies niet af voordat u het in de vaatwasser zet.
3. Vul uw vaatwasser volledig voor u hem gebruikt.
4. Repareer een lekkende keukenkraan. (10 druppels per minuut is 2000 liter in een jaar)
5. Stoom uw groeten boven een laagje water in plaats van ze te koken in water.
6. Ontdooi eten niet onder een stromende kraan
7. Gebruik het afgekoelde kook- of stoomwater nog eens. Bijvoorbeeld voor de planten.
8. Monteer een waterbesparende kraan. Dat scheelt vaak wel 50% van het waterverbruik.



## Pieken verlagen

Als waterleidingbedrijf is WML wettelijk verplicht om altijd te leveren. Alle putten, pompen, zuiverings- en ontkalkingsinstallaties en leidingen zijn dus zo gemaakt, dat ze de enorme vraag op een recorddag uit het verleden aankunnen. Maar juist de laatste zomers zijn er records gebroken en hadden we te maken met extreme droogte en hitte. Collega-waterleidingbedrijven konden soms letterlijk de vraag niet aan. In Limburg ging het nét. Het liefst wil WML de waterprijs zo laag mogelijk houden en de natuur zo min mogelijk belasten. Daarom kijken we eerst of het lukt om de pieken in het gebruik te verlagen en pas als dat niet lukt, naar het vergroten van de capaciteit.

## Waterspits

Bij de Limburgers thuis hebben we al testen gedaan om te zien of we het gedrag rond watergebruik kunnen beïnvloeden. Bijvoorbeeld met een douchetimer. Dat lijkt te werken. Bij bedrijven voeren we momenteel waterscans uit om te zien of daar bespaard kan worden. En ook in onze eigen processen bestuderen we of we efficiënter met water om kunnen gaan.



Het belangrijkste dat we willen is een 'waterspits' voorkomen. Aan het einde van een warme dag gaat heel Limburg douchen, koken, de zwembadjes vullen en de tuin sproeien... Dat moeten we wat gaan spreiden. In Weert hebben we met een lokale proef al laten zien dat dit heel goed kan.

Geen zorgen. Limburg komt echt niet zonder drinkwater te zitten. Maar als we de druk op het leidingnet goed willen houden is het verstandig om sowieso wat zuiniger met water om te gaan en om bij droge, warme dagen het watergebruik een beetje te spreiden. Lees de tips. Bedankt alvast.

## Pak de grootverbruikers aan

Het meeste water binnen een huishouden gaat naar de douche (51,4 liter), de WC (33,8 liter) en de wasmachine (14,3 liter). Bij deze grootverbruikers valt dus de meeste winst te boeken. Drie tips.

### Douche

Nederlanders douchen gemiddeld vijf keer per week, negen minuten lang. Met vijf minuten douchen in plaats van de gemiddelde douchetijd van negen minuten bespaart een gemiddeld huishouden op jaarbasis ruim 16.000 liter warm water en 90 m<sup>3</sup> gas.



### WC

Zeker als u geen knoppen heeft voor de grote en kleine boodschap, is het goed om een gevuld waterflesje in de stortbak te leggen. De hoeveelheid water die hier inzit, bespaart u elke spoeling.

### Wasmachine

Wie wil besparen op het watergebruik van de wasmachine wast altijd met een volle trommel. Kies daarom altijd voor een machine met een trommelinhoud die past bij uw huishouden: niet te groot én niet te klein.

# Zuinig op water

## Een mooie tuin zonder sproeien

De afgelopen jaren waren de zomers vaak warm en droog. Dus we hebben heel wat gesproeid in de tuin om wat groen is groen te houden. Maar, geloof ons, sproeien is zeker niet de beste manier om je tuin mooi te houden. Met sproeien verdampt namelijk een groot deel van het sproeiwater en sproei je ook vaak delen van de tuin die helemaal niet nat hoeven te worden. Je loopt zelfs het risico de planten te beschadigen door een te harde straal, of doordat druppels op het blad kleine vergrootglazen worden, die zorgen dat het zonlicht de plant verbrandt. Wellicht is het daarom goed eens na te denken over een andere manier van bewateren of zelfs over een andere inrichting van de tuin. We geven graag wat tips.

### Druppelbevloeiing

De meest effectieve manier van water geven in de tuin is met een zogenoemde druppelbevloeiingsslang. Dat is een zeer stevige slang met gaatjes erin. Die is bestand tegen druk en de gaatjes zijn zo gemaakt, dat ze niet makkelijk dicht slibben. De slang wordt op of zelfs onder de grond gelegd tussen de planten. Dat zorgt ervoor, dat het water

direct komt daar waar het nodig is: bij de wortels. Een efficiëntere manier van water geven bestaat niet. Ten opzichte van een traditioneel sproeiersysteem bespaart u tot wel 99% op water. De planten worden altijd gegarandeerd van voldoende water voorzien. Geen sproeier kan hier tegenop. Een druppelbevloeiingsslang is zeker niet duur en erg gemakkelijk zelf aan te leggen.

### Planten

Druppelbevloeiing is een perfecte manier om zuiniger met water om te gaan. Net als het hergebruik van water uit de keuken of zwembadjes om de tuin van water te voorzien. Maar wellicht is het nóg beter om het probleem bij de wortel aan te pakken door een tuin aan te leggen die simpelweg niet zoveel water nodig heeft. Ook dat kan. Daarvoor gebruik je bijvoorbeeld droogtebestendige planten zoals tijm, rozemarijn en lavendel. Ze kunnen heel goed tegen droge grond en ook prima tegen de volle zon. Lastiger is het als uw tuin niet zo zonnig is, maar ook daarvoor zijn zeker planten te vinden. De snelgroeiende goudaardbei of gele aardbei is een prima bodembedekker die

bloeit met heldergele, boterbloemachtige bloemetjes. Doordat hij de bodem bedekt, beschermt hij de grond tegen uitdroging. Zelf heeft het plantje weinig water nodig. Zoek in het tuincentrum ook eens naar de groenblijvende amandelwolfsmelk of witte pinksterbloem; ook fraaie bloeiende planten die maar weinig water nodig hebben.

Om te voorkomen dat de bodem uitdroogt is het goed deze af te dekken met mulch; een laagje tuinresten. Houtsnippers of stukken schors werken ook prima. Het voorkomt ook al te veel verdamping. Maak schaduwplekken in de tuin door hogere (bomen) en lagere planten te combineren. Zo ontstaat een aangenaam microklimaat. Verder is het verstandig om het gras vooral niet te kort te maaien. Wellicht denkt een enkeling dat het volledig betegelen van de tuin nog het beste idee is om iets te doen aan een mogelijk drinkwatertekort in de zomer, maar niets is minder waar. Op dagen dat het wél regent moet water de grond in kunnen trekken en niet direct wegvloien. Liever groen dan tegels!

# Een zomerse puzzel.....



win ook één jaar GRATIS water

D	R	E	V	I	U	Z	E	G	L	A	S	K
B	B	R	U	I	S	U	N	A	I	F	R	N
D	R	A	H	M	J	I	T	Z	K	A	W	E
K	O	O	I	J	R	N	U	O	A	N	A	I
A	N	G	O	E	D	I	M	N	L	W	R	E
M	B	I	N	D	V	G	R	N	K	O	M	O
E	E	A	P	E	O	O	O	I	W	N	T	L
G	S	R	R	B	B	V	N	G	A	T	E	V
E	C	E	E	D	R	L	E	Z	T	H	T	E
L	H	M	O	Z	O	O	E	N	E	A	A	B
N	E	O	D	O	D	R	O	S	R	R	P	L
A	R	Z	A	W	E	G	S	D	S	D	P	E
A	M	O	A	A	N	M	I	T	P	E	U	P
N	I	T	R	A	A	T	E	S	I	N	N	P
I	N	R	G	R	A	T	I	S	T	G	T	U
U	G	L	A	Z	E	N	W	A	S	S	E	R
T	R	O	Z	E	M	A	R	I	J	N	N	D

U kunt met de puzzel een jaar lang gratis water winnen. WML kijkt daarvoor naar uw waterverbruik in de laatst gemeten periode. Deze hoeveelheid krijgt u gratis aangeboden. Winnaars verplichten zich om toestemming te geven voor, en medewerking te verlenen aan, eventuele redactionele aandacht rond het winnen van hun prijs. Medewerkers van WML en haar toeleveranciers zijn uitgesloten van deelname.

We weten nog niet of het weer een lange droge zomer wordt waarin we u wellicht moeten vragen om de kraan niet allemaal tegelijk open te draaien. Wat we wél weten is, dat we weer lange warme avonden krijgen. Heerlijk om te gaan wandelen of fietsen door de waterwingebieden, maar natuurlijk ook om te gaan puzzelen. We hebben een flinke puzzel gemaakt, met allemaal woorden uit deze Heerlijk Water. De formule van de zomerpuzzel is niet anders dan bij de voorgaande puzzels. We geven u 38 woorden die u weg kunt strepen in het vierkant met letters. Ze staan van links naar rechts, van onder naar boven, diagonaal en omgekeerd verstoep. Veel letters worden in meerdere woorden gebruikt, maar woorden zijn geen onderdeel van een ander woord, dus streep zuiver niet in gezuiverd door.

- De 38 woorden die u moet wegstrepen:
- BRODEN – BRONBESCHERMING –
  - BROODOVEN – BRUIS – DORSTIG –
  - DRUPPELBEVLOEIEN – ENORM – GAZON –
  - GEMAK – GEZUIVERD – GIST – GLAS –
  - GLAZENWASSER – GOED – GRAAD – GRATIS –
  - HARD – KALK – KNIPBROOD – KRAAN –
  - LESSEN – LIK – NITRAAT – ONTHARDEN –
  - ROOBBORN – ROZEMARIJN – SANERING –
  - TAPPUNTEN – TIJM – TUINAANLEG –
  - WARMTE – WATERSPITS – WML – ZOMER –
  - ZONNIG – ZOWAAR – ZUINIG – ZUIVER

Hebt u alle woorden gevonden, dan vormen de overgebleven letters twee woorden van twee keer vijf letters. Stuur deze woorden voor 15 september in. Dat kan naar [puzzel@wml.nl](mailto:puzzel@wml.nl) of nog gewoon per briefkaart naar Puzzel Heerlijk Water, Postbus 1060, 6201 BB Maastricht.

Drie lezers kunnen met de puzzel een jaar lang gratis water winnen. WML kijkt daarvoor naar uw watergebruik in de laatst gemeten periode. Deze hoeveelheid krijgt u gratis aangeboden. De prijswinnaars van de puzzel uit Heerlijk Water winter 2021 zijn: Mevrouw Kuipers uit Steyl, mevrouw Feenstra uit Oirsbeek en de heer Hinszen uit Neer. Gefeliciteerd!





# ‘Zekerheid voor alles’

Een dag op pad met procesoperator Geert Gielens

**07:01 uur** .....

We treffen Geert Gielens, procesoperator van WML op dit frisse en vroege uur bij de waterwinning in Breehei in Noord-Limburg. Een uurtje eerder ging hij thuis, net buiten Merselo, de wekker. Hij heeft de krant al gelezen, zijn boterhammetjes gegeten en net een kwartiertje gereken over nog stille wegen. “We hebben flexibele werktijden bij WML dus ik kan ergens tussen 7 en 9 beginnen. Ik begin graag vroeg. Dat betekent dat ik dan ook redelijk vroeg klaar ben. Als de dagen wat lengen ga ik dan vaak nog even met mijn broers of vrienden golfen in Overloon. Dat is tien minuutjes van mijn huis. Ik heb inmiddels handicap 10.”

Geert heeft de laatste jaren veel tijd doorgebracht bij de winning van Breehei. “Deze winning is volledig gerenoveerd in de afgelopen jaren, of eigenlijk ongeveer opnieuw gebouwd. Daar was ik nauw bij betrokken. Nu ga ik even langs om te kijken of er de afgelopen dag en nacht storingen zijn geweest. Dat kan van alles zijn: een pomp die is uitgevallen, een keerklep die vervuild is geraakt. En ik ga hier wat metingen doen aan de lagedruk pompen. Dat doen we ook elke 12 weken. Het merendeel van wat we doen is toch vooral: storingen voorkomen.”

**09:15** .....

Geert gaat op weg naar Beegden over de A73. Meestal staat Radio 2 aan, maar vanwege alle nieuws uit de Oekraïne vandaag Radio 1. Tussen het nieuws door vertelt hij over zijn vak en zijn geschiedenis: “Ik werk nu 32 jaar bij WML. Daarvoor was ik loodgieter. Ik was bij WML eerst distributiemonteur, maar ik kreeg een hernia. Ik heb toen diverse andere functies gehad binnen WML op kantoor, maar ben nu heel blij dat ik nu de laatste negen jaar als procesoperator weer ‘buiten’ ben.” Geert heeft nu technische verantwoordelijkheid voor de winning, het zuiveren, de opslag en de distributie van kraanwater in Noord-Limburg, leren we.

**10:04** .....

Geert parkeert de auto van WML bij het innamestation aan de dijk van het lateraal kanaal in Beegden. Hier wordt water uit de Maas gepompt naar De Lange Vlieter, een enorme waterplas ongeveer anderhalve kilometer verderop. Geert begroet de twee collega's die hier al aan het werk zijn. “Ik werk vaak alleen, maar vandaag heb ik hier twee collega's. Vandaag doen we namelijk groot onderhoud hier. Dan worden alle leidingen ‘gepropt’ en worden ook alle filters hier schoongemaakt. Daar gaan we nu mee aan de slag.”

11

**10:23** .....

Geert leidt ons door het innamestation, dat veel meer blijkt te herbergen dan twee enorme pompen. “Wij bewaken hier de kwaliteit van het Maaswater. We meten continu het zuurstofgehalte, de troebelheid, het pH-gehalte en de geleidbaarheid. Daarvoor hebben we ook een aantal extra medewerkers: acht mosselen en tien watervlooiën.” Geert maakt de mosselmonitor open en laat zien hoe het werkt. “Mosselen zijn enorm gevoelig voor watervervuiling. Als het water te vies wordt, sluiten zij zich. We hebben sensoren op de mosselen zitten en meten zo hoever ze open staan. Als vijf van de acht volledig dicht gaan, gaat hier het alarm af en sluiten we tijdelijk de inname van water.”

In een ander apparaat zwemmen tien watervlooiën in een bakje met steeds ververst Maaswater. Een camera volgt hun bewegingspatroon. Als dat plots afwijkingen vertoont gaan de alarmbellen hier ook rinkelen. Geert: “We houden de kwaliteit van het water op alle manieren in de gaten. Dat begint al als het Maaswater bij Eijsden het land in komt en zo volgen we het water helemaal. Drie keer in de week nemen we ook in Roosteren en hier bij het innamestation monsters. Dat is nodig. Enkele keren per jaar gaat de inlaat hier dicht.”

**11:35** .....

Geert is al een tijdje bezig om een nieuwe ‘weekhapper’ aan te sluiten. Het apparaat neemt een week lang elk half uur een monster van het Maaswater. Het geheel wordt na een week ook weer in een lab gecontroleerd. Veiligheid voor alles.

**12:04** .....

De mobiele telefoon van Geert gaat. Zijn dochter. Ze belt elke dag even rond dit uur om te horen hoe het gaat. Ondertussen zet hij koffie. Ook de collega's krijgen koffie. “Ongeveer tweederde van de tijd werken we alleen, als procesoperator. Leuk om vandaag even collega's te hebben.”

**13:00** .....

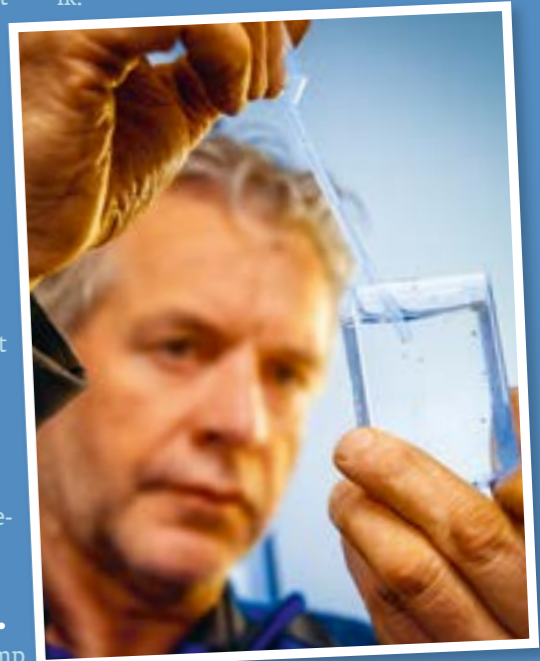
Geert luncht met boterhammen en fruit en zit op de praatstoel. Hij vertelt dat het water dat zij hier naar de zuiveringsinstallatie pompen langs de oever van De Lange Vlieter uit de grond gepompt wordt. Zo heeft het al een eerste zuivering gehad. Daarna wordt het water belucht om het ijzer uit het water te kunnen halen. “Elke acht weken maken we die filters schoon. Daarnaast wordt hier nitriet in nitraat omgezet, wordt methaan uit het water geblazen en wordt ook het mangaan eruit gehaald. Al dit water mengen we vervolgens met water uit diepere winningen elders in Limburg, zodat iedereen in Noord-Limburg ongeveer hetzelfde water krijgt.”

**14:05** .....

We staan met Geert bij de enorme pomp die het water doorpompt naar De Lange Vlieter. “Elk uur kunnen we met deze pomp 3,7 miljoen liter pompen. Alles is dubbel uitgevoerd, dus er staat nog zo'n pomp. We hebben bij de tweede pomp nu de keerklep uitgebouwd, maar als het water in De Lange Vlieter echt te laag staat, kunnen we ze ook beide laten pompen. Dan gaat er elk uur 4,6 miljoen liter water door de leiding.”

**14:50** .....

Net ging het nog over grote getallen. Nu moet Geert gewoon tot tien tellen. De watervlooiën en het alg waarmee deze gevoerd worden, kweken de mannen zelf. Nu moet Geert uit de voorraad met een pipet tien nieuwe volwassen watervlooiën selecteren. Dat is precisiewerk. “De verantwoordelijkheid voor wat we doen en waar we werken, ligt bij ons. Dat is een weelde waar je mee om moet kunnen gaan. Maar dat kan ik.”



**15:35** .....

De leidingen en filters zijn schoon. Geert stapt in zijn WML-auto. We zien achterin een gereedschapskoffer liggen. “Voor als er storingen zijn. Ik kan daarvoor allerlei specialisten oproepen, maar probeer toch altijd eerst of ik het zelf kan oplossen.”

**16:17** .....

Geert is thuis. Hij heeft weiland genoeg bij het huis om ook hier te golfen. “Dat doe ik inderdaad wel eens,” lacht hij, “maar nu rij ik even naar Overloon. Ik heb gefietst, gevoetbald, getennist... maar ook vanwege mijn hernia is het nu sinds zes jaar golf. Ik ben op tijd terug om straks te kunnen koken.” We nemen afscheid na een indrukwekkende dag. Ons drinkwater is bij Geert (en WML) in goede handen. Hij gaat na een dag vol waterputten, nog gewoon even putten.



## Doordachte aanpak van vernieuwing leidingen

In de jaren vijftig en zestig is er in Limburg veel gebouwd en zijn er ook enorm veel waterleidingen aangelegd. Voornamelijk cementen, stalen en gietijzeren waterleidingen naderen het einde van hun levensduur en moeten in de komende jaren vervangen gaan worden. Juist omdat het er zoveel zijn, gebeurt dat heel doordacht. Ieder jaar zal WML ongeveer 110 kilometer leiding vervangen. In Limburg ligt een waterleidingnet van liefst 8.788 kilometer. Die zijn natuurlijk niet allemaal even oud of aan vervanging toe. Een combinatie van rekenmodellen en gebiedskennis helpen de beleidsmakers te bepalen welke leidingen als eerste aangepakt moeten worden. WML neemt daarbij de gelegenheid te baat het leidingnetwerk ook werkelijk anders in te richten, waardoor de stroming in de leidingen versneld wordt. Dat maakt het nieuwe leidingnet zelfreinigend.

### Rekenmodel

De beleidsmakers van WML maken gebruik van een combinatie van rekenmodellen. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de leeftijd van de diverse leidingen, maar wordt bijvoorbeeld ook rekening gehouden met de belasting door verkeer, met de kwaliteiten van de grond waarin de leidingen liggen en het aantal leidingbreuken in de wijk. Ook voert WML inspecties op de conditie van de leidingen uit, zodat het optimale

vervangingsmoment bepaald kan worden. Op basis daarvan wordt al een globale planning gemaakt. WML kijkt uiteraard ook naar de werkzaamheden én impact van andere partijen. Gaat een gemeente aan de slag met een weg of riolering of netbeheerder Enexis met leidingen, dan sluit WML daar als het even kan, bij aan. Dan hoeft de weg maar één keer open.

### Opletten

Bewoners die te maken krijgen met de leidingsanering krijgen hierover uiteraard persoonlijk bericht. WML zorgt ervoor dat alle sporen van het graafwerk in de tuin of oprit, keurig gewist worden. Bewoners zitten maar heel even zonder water en weten exact wanneer dat is. Daarna krijgen ze vaak een tijdelijk kookadvies: water dat uit de leiding komt, moet dan voor het geconsumeerd wordt eerst even gekookt worden. Verder moeten ze goed opletten: was de aarding van de elektriciteit nog aangesloten op de waterleiding (officieel mag dat niet meer) dan zal dat, nu met PVC gewerkt wordt, niet meer werken. Vraag de installateur naar een andere oplossing.

# Limburg aan de leiding



# “Roodborn is één van de juweeltjes”

Frans Vaessen,  
adviseur grondwater-  
bescherming van WML:

De natuur in Roodborn, net buiten Eys, is van een ongekende schoonheid. Dit waterwingebied omvat een deel van het Plateau van Ubachsberg en het diep ingesneden dal van de Eyserbeek. We vinden hier een bijzondere combinatie van hoogwaardige natuur met kalkgrasland, bossen en landbouwgronden. Hier groeien het gehele jaar door bloeiende planten, waaronder unieke orchideeën, maar we vinden er bijvoorbeeld ook erg veel vlinders en de zeldzame grauwe klauwier; een fraaie zangvogel. En dan zijn er de putten, waar WML jaarlijks 5 miljoen m<sup>3</sup> grondwater wint. De natuur en de winning hebben een hechte relatie met elkaar, leren we van Frans Vaessen, adviseur grondwaterbescherming van WML.

“Het grondwaterbeschermingsgebied Roodborn bestaat grotendeels uit landbouwgronden van boeren uit de omgeving. Al in de jaren zeventig liep het nitraatgehalte van het opgepompte water hoog op. Ook in de jaren '90 liepen die nitraatwaarden weer flink op. Dit kwam door overbemesting. We zijn daarop het gesprek met de boeren aangegaan; met een open vizier. We



De Eyserhof van landbouwer en DSG-deelnemer Joep van der Linden ligt in waterwingebied Roodborn

hebben daarbij oor gehad voor hun verhaal, maar hebben uiteraard ook het nitraatprobleem besproken. Uiteindelijk is daar het project ‘Duurzaam Schoon Grondwater’ (DSG) uit voortgekomen. De landbouwers worden nu begeleid door onafhankelijke landbouwadviseurs. Daardoor kregen ze een ander verhaal te horen dan dat van de adviseurs die kunstmest of bestrijdingsmiddel willen verkopen,” vertel Vaessen. “Dat is heel goed uitgekapt: wij krijgen schoon grondwater van de boeren en zij krijgen gericht advies. Inmiddels is deze aanpak breed in Limburg uitgerold.”

Maar WML heeft niet alleen te maken met agrariërs in de grondwaterbeschermingsgebieden. In het hart daarvan heeft WML rondom de winputten ook eigen gronden. Daar heeft het de natuur

veel meer in eigen hand. “In Roodborn zijn we op onze eigen grond heel actief met natuurontwikkeling geweest. We hebben de eigen percelen heel schraal gemaakt. Dan doen we door hier wel te hooien, maar nooit meer te bemesten. Er zijn hier sinds de jaren 90 droge en kalkrijke gebieden ontstaan met weinig voedingsstoffen. Dat zorgt voor unieke natuur met zeldzame planten en dieren, die biologen uit heel Nederland aantrekt. We hebben 25 prachtige waterwingebieden in Limburg, maar Roodborn is wel echt een juweeltje.”

Het mooie is: iedereen mag dit juweeltje zien! De wegen en diverse paden in het gebied zijn opengesteld voor wandelaars. Hier loopt u over het Limburgs kraanwater van morgen.



# Bubbels

## Ramen lappen zonder strepen

Als de zon deze zomer wat lager staat, zie je vaak dat de ruiten nodig gelapt moeten worden. Wij vroegen een professionele glazenwasser tips voor streeploze schone ruiten en kregen er vijf.

**1** Maak met de spons het raam goed nat, het meeste vuil gaat nu al van de ramen af. Denk aan de hoekjes, hier is het vaak vuil.

**2** Neem nu de trekker. Werk altijd van boven naar beneden anders loopt het water naar beneden op de plek die je net klaar had. Het beste is om in één beweging van links naar rechts te werken van boven naar beneden. Wanneer je de trekker namelijk optilt ontstaat er een streep en je wilt natuurlijk ramen wassen zonder strepen.

**3** Was de ramen met water en een scheutje schoonmaakazijn. Als 'geheime' tip hoorden we dat een beetje glansspoelmiddel (van de vaatwasser) wonderen doet.

**4** Was de ramen niet als de zon erop staat. Dan drogen ze te snel en krijg je strepen.

**5** Maak met een microvezeldoek of oud t-shirt het kozijn en de vensterbank schoon en droog.

Toch nog strepen? Gebruik de tip van oma: polijst uw ramen met oude kranten. Maak een prop en wrijf deze over het raam. Geen streep meer te zien!



## Wat lest het best?

De zomer maakt ons allemaal dorstig. We zweten overdag en 's nachts wat meer en dan hebben we echt wat extra vocht nodig: per dag moeten we dertig milliliter per kilo lichaamsgewicht drinken. Maar wat drink je dan? Bier, cola, thee, water? De deskundigen zijn het er allemaal over eens: water lest je dorst het allerbest. Kraanwater wordt sneller

in het lichaam opgenomen dan ijskoud water. Het bevat helemaal geen calorieën en is heel goedkoop. Een goede nummer twee is thee. Ook dat lest de dorst prima en juist doordat de drank warm is, koel je af. Maar niet iedereen heeft er op een warme dag zin in.

Bier of andere alcohol op een warme dag is voor de dorst geen goed idee. Alcohol zorgt ervoor dat je vaker moet plassen en makkelijker gaat zweten. Je raakt door dit te drinken dus juist uitgedroogd. De tip van deskundigen is dan ook om na of naast elk glas alcohol een glas water te drinken. Ook frisdranken

lessen de dorst veel minder goed dan water. De suiker en zoetstoffen die erin zitten geven je vaak een dorstig gevoel. Dat is het laatste wat we willen in de zomer. Alle deskundigen zijn het er dus over eens dat water de beste dorstlesser is. Drink er voldoende van, liefst al voor je dorst krijgt. Want als je mond droog aanvoelt ben je al 2% van je lichaamsgewicht aan water kwijt.



## Overal tappen

Gaat u op pad in Limburg, dan vindt u op steeds meer plaatsen watertaps, waar u gratis Limburgs drinkwater



kunt tappen. Scan de QR-code en bekijk de kaart met tappunten. Of beter: download de 'slokje Limburg'-

app via de App store of Google Play. Gaat u buiten Limburg op stap? Op drinkwaterkaart.nl vindt u 1900 tappunten in heel Nederland en op kraanwatertappunten.nl zelfs tappunten in heel Europa, zoals de meer dan 500 kraanwatertaps in het centrum van Rome.

Ook nog goed om te weten: er zijn in Limburg veel ondernemers die begrijpen dat kraanwater bijdraagt aan een duurzame samenleving. Ook bij ondernemers, zoals fietswinkel Ride Bike in Meijel en 'De Leukste Taartenshop' in Geleen, mag u uw drinkflesje gratis vullen. Alle ondernemers staan op publiekwater.nl



**colofon** Heerlijk water is een uitgave van WML, Concept Zuiderlicht, Vormgeving DimCoppen  
Illustraties Beeldplus, Fotografie Zebra Fotostudio en WML, Redactie Edwin Hendriks (WML) en DimCoppen, Druk Senefelder Misset

Voor waterweetjes, inspiratie, evenementen en kraanwateractualiteiten: volg ons op Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.





## Vlekken

.....  
Twee koeien zitten lekker in bad. Zegt de ene koe tegen de andere:  
'Mag ik de zeep even? Ik krijg mijn vlekken er niet af!'



## Eskimo's

.....  
We gaan een proefje doen. Neem een plastic (!) beker en doe daar kraanwater in. Roer er twee theelepels zout doorheen en proef even. Smaakt als zeewater. Zet de beker nu in de vriezer en wacht tot het water helemaal bevroren is. Haal nu de beker uit de vriezer en haal de ijsklomp uit het water. Spoel die af en proef! Het water/ijs smaakt niet zout. Zo maakten eskimo's zoet water in Groenland. Het zee-ijs dat zij smolten was ook niet zout.

## Moleculen

.....  
Water is de enige stof op aarde die in drie vormen voorkomt: vast (ijs), vloeibaar (water) en gas (waterdamp). In ijs zitten de watermoleculen dicht op elkaar, en in gas het verste van elkaar. Hoe warmer, hoe sneller de moleculen gaan bewegen. Een watermolecuul bestaat uit één zuurstofatoom en twee waterstofatomen:  $H_2O$ .

## Koala

.....  
Koala beertjes drinken niet. Ze slapen wel 20 uur per dag en eten de rest van de tijd eucalyptusblaadjes. Daar zit kennelijk vocht genoeg in.



## Derde jaar

.....  
In het zwembad:  
'Wat zwem jij goed, zeg.'  
'Ja ik zwem al vanaf mijn derde jaar.'  
'Dan zal je wel moe zijn.'

## Twee eieren

.....  
Zitten twee eieren in een pan met kokend water, zegt de ene "Pfff wat is het warm hier". Zegt de ander "Ach, daar word je hard van!"

## Forskel

.....  
Van alle westerse landen heeft Denemarken het duurste leidingwater. Water kost hier bijna 6 euro per 1000 liter. In Limburg kost drinkwater ruim 80 cent per 1000 liter. Det er en stor forskel (dat is een groot verschil).

